

**ISTRAŽIVANJE PRAKSI I POTENCIJALA
(BEOGRADSKIH) MUZEJA I GALERIJA
U KONTEKSTU ZELENE TRANSFORMACIJE**

**GREEN ART
INCUBATOR**

O GREEN ART INKUBATORU

Green Art Incubator je inicijativa eksperata i profesionalaca u interdisciplinarnom polju, koja u centar promišljanja smešta uspostavljanje odnosa umetnosti prema aktuelnoj klimatskoj krizi.

Polazeći od stava da umetnost danas ostvaruje ulogu društvenog agenta, ne samo ukazivanjem na određene političke i društvene probleme zajednice na nivou narativa, već i kroz svoje ukupne poslovne strategije i organizacionu kulturu koju neguje Green Art Incubator, obezbeđivanjem edukacije i osnaživanjem organizacija u kulturi, za cilj ima iniciranje ekološkog zaokreta srpske kulturne i umetničke produkcije, te afirmaciju intenzivnijeg učešća kulturne javnosti u ekološkom dijalogu. Kroz mapiranje, istraživanje, zagovaranje i promociju transformacije

politika i organizacionih procesa savremenih produkcionih sistema, organizacije se podstiču na aktivniji doprinos održivom razvoju zajednice i stiču neophodna znanja i veštine u kontekstu reagovanja na posledice očekivanih štetnih uticaja kulturne produkcije na životnu sredinu.

O ISTRAŽIVANJU

Zasnovano na značaju ekološke održivosti načina rada u savremenim kulturnim sistemima, realizovano je istraživanje praksi i potencijala muzeja i galerija u kontekstu njihove zelene transformacije. Istraživački postupak obuhvatio je analizu različitih aspekata procedura rada sa stanovišta ekološke održivosti, te omogućio konkretne kvalitativne i kvantitativne nalaze o izazovima i mogućnostima tranzicije njihovih praksi u pravcu primene zelenih principa rada.

U istraživanju je učestvovalo 15 ustanova, od čega su veliku većinu činili muzeji, dok je anketu popunilo samo nekoliko galerija. Raspon godina osnivanja ovih ustanova kreće se od 1841. do 2010. Ovaj podatak može biti posebno zanimljiv iz aspekata mogućeg podizanja energetske efikasnosti samih zgrada, s

obzirom da se ustanove sa dugom tradicijom često nalaze u starim zgrada, koje su ponekad i pod određenim nivoom zaštite. Takođe, većina zgrada nije ni namenski pravljen za potrebe muzeja ili galerija, što dodatno otežava njihovo prilagođavanje novim muzeloškim standardima izlaganja i zaštite. Ovakva situacija može potencijalno predstavljati barijeru u smislu rekonstrukcije i transformacije njihovih zgrada u energetski efikasnije, koje često pretpostavljaju upotrebu novih materijala izmenu određenih elemenata fasade, stolarije itd.

Sa druge strane na veliku kvadraturu većine ustanova, i postojanje prostranih galerijskih prostora (samo dve ustanove su prijavile da zgrada zauzima manje od 1000 m²) može se gledati kao na prednost u smislu mogućih ušteda usled

povećanja energetske efikasnosti njihovih zgrada. Tako, na ova dva elementa, starost zgrade koja pretpostavlja njeno očuvanje u smislu izvornog izgleda, i velikog broja kvadrata same zgrade koji otvaraju prostor za značajno podizanje energetske efikasnosti i značajnih ušteda u smislu potrošnje energije, može se gledati kao na elemente koji su u sukobu, i koji zahtevaju detaljno promišljanje i traženje međusobnog balansa.

Oko jedne polovine anketiranih institucija ima preko 30 zaposlenih, dok druga polovina ima manje od 30 zaposlenih.

**OZNAČITE KOM TIPU
ORGANIZACIJE VAŠA
USTANOVA PRIPADA**

4	Javni muzej
1	Privatni muzej
3	Specijalizovani muzej
1	Matični muzej
1	Centralna ustanova
2	Galerija
3	Izložbena galerija

OZNAČITE OBLASTI DELOVANJA VAŠE USTANOVE

- ### ### // Prikupljanje, dokumentovanje i obrada muzejske građe (13)
- ### ## / Organizacija i realizacija stalne postavke (11)
- ### ### // Organizacija i realizacija povremenih/ gostujućih izožbi (13)
- ### ### / Organizacija drugog kulturno-umetničkog programa (predavanja, govorni programi, filmske projekcije, itd.) (11)
- ### ## Organizacija edukativnog programa (10)
- ### // Organizacija programa animacije mlade, predškolske i školske populacije (7)
- ### Organizacija programa za specifične i/ili ranjive društvene grupe (5)
- // Ugostiteljske usluge - kafić/restoran (2)
- ### // Prodaja suvenira i drugih sekundarnih proizvoda (7)

**ZELENA
POLITIKA
USTANOVE**

PRILIKOM PRIPREME I REALIZACIJE IZLOŽBI DIJALOG O ZELENIH KONCEPTIMA JE:

Rezultati ankete pokazuju da je prilikom pripreme i realizacije izložbi dijalog o zelenim konceptima nedovoljno prisutan. Čak 16 % institucija odgovara da se o tim temama ne diskutuje uopšte, dok u 42 % slučajeva taj dijalog je malo i u istom procentu srednje prisutan. Još se manje vodi brige o upoznavanju i obrazovanju zaposlenih sa primenom “zelene tranzicije” kroz trening programe i saradnjom sa relevantnim institucijama usmerenim na zaštitu životne sredine. U marketinškim aktivnostima institucije isticanje ekološke orijentacije je gotovo zanemarljivo, nije pristupno u 17 % slučajeva, dok je malo prisutno u 75 % odgovora.

Nešto bolja situacija je u konkretnoj praksi i učešću anketiranih institucija u projektima koji promovišu zelene koncepte i teže razvoju ekološke svesti zajednice. Polovina institucija je odgovorila da je takva praksa srednje prisutna a 8 % da je čak prilično prisutna.

Konačno, partnerstvo sa organizacijama koje se bave pitanjima ekologije je u 58 % slučajeva srednje prisutno, dok kod ostalih institucija ili nije uopšte prisutno (17 %) ili je malo prisutno (25 %) što takođe govori o prostoru za dodatna umrežavanja i saradnju kao i na ukupni razvoj zelene politike muzeja i galerija.

NIMALO 16%
PRISUTAN

MALO 42%
PRISUTAN

SREDNJE 42%
PRISUTAN

U RADU VAŠE INSTITUCIJE, A U KONTEKSTU PRIMENE „ZELENE TRANZICIJE“, OMOGUĆAVANJE TRENINGA ZA SVE ZAPOSLENE U SARADNJI SA RELEVANTNIM ORGANIZACIJAMA USMERENIM NA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE JE:

0%
PRILIČNO
PRISUTNO

0%
VEOMA
PRISUTNO

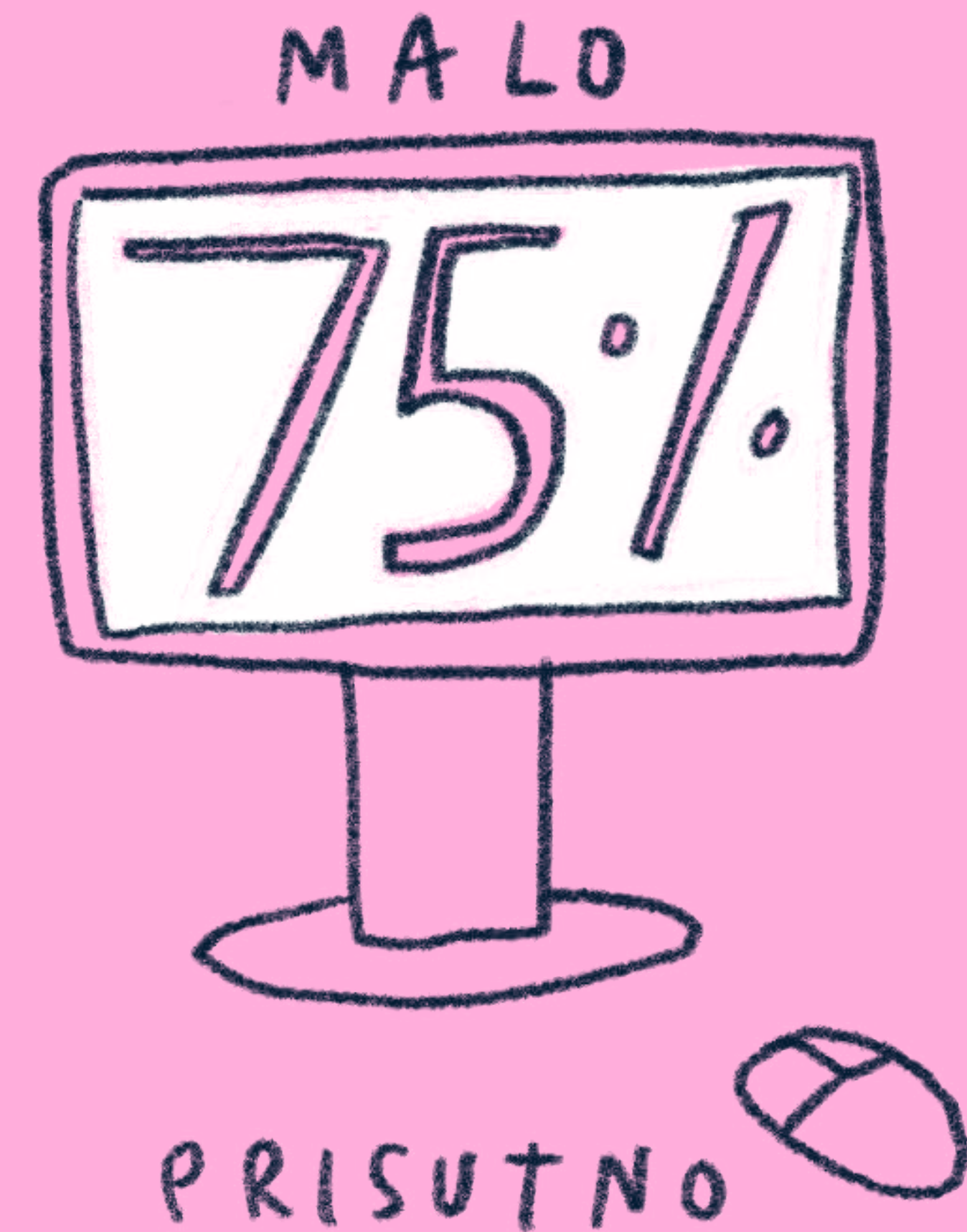
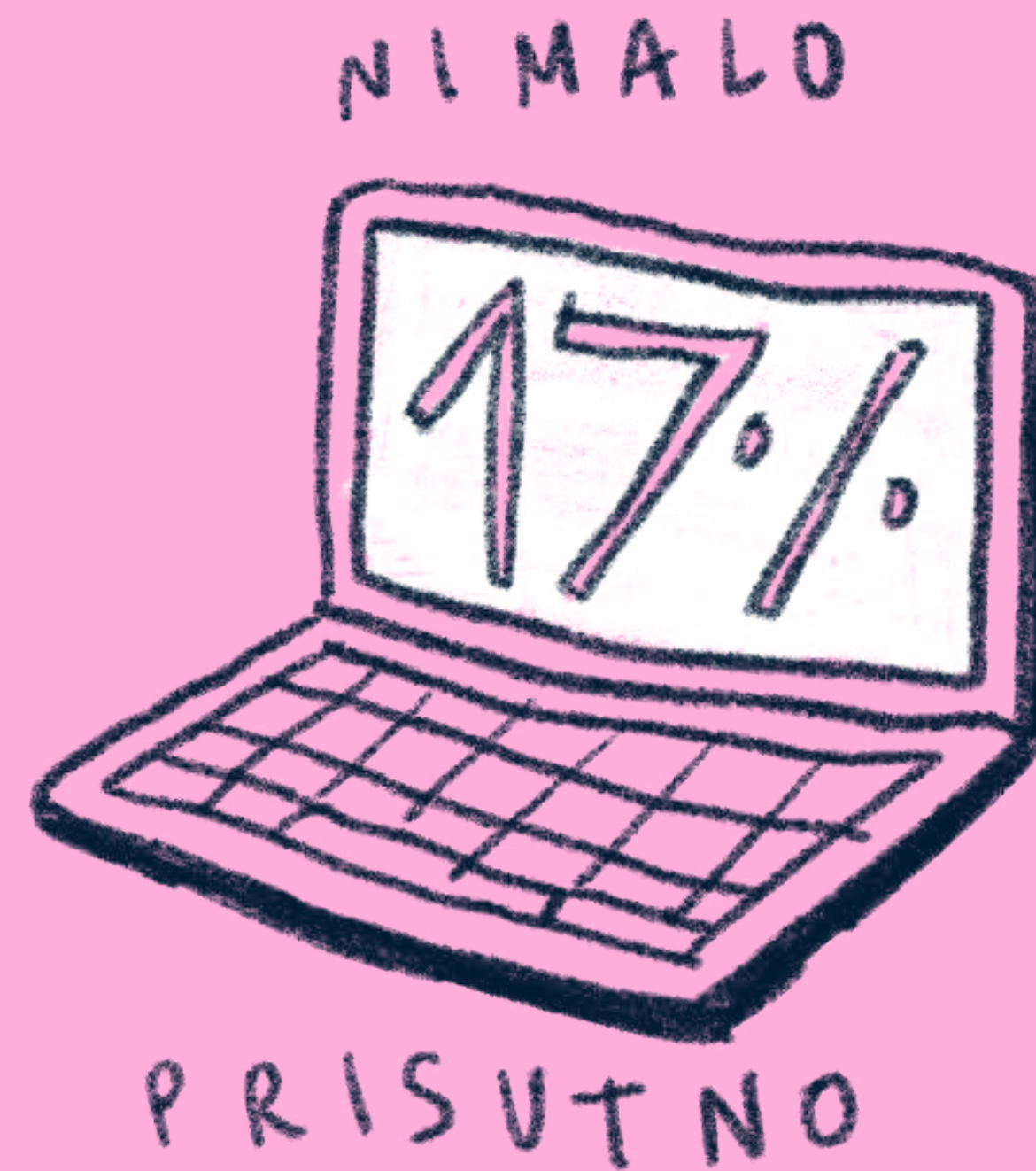
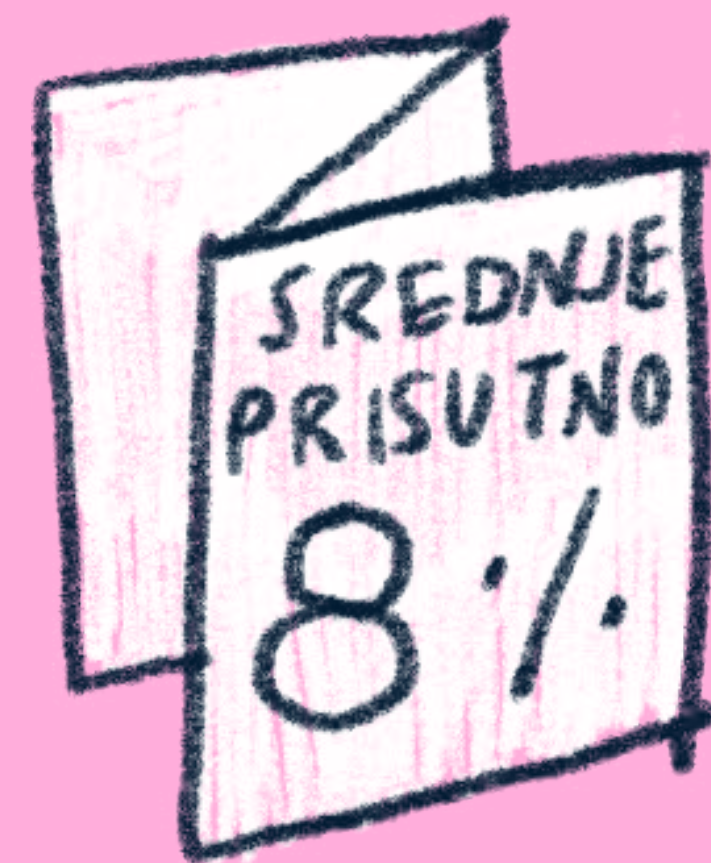
17%
SREDNJE
PRISUTNO

33%
NIMALO
PRISUTNO

50%
MALO
PRISUTNO

**U OSMIŠLJAVANJU I REALIZACIJI MARKETINŠKIH AKTIVNOSTI
(KOMUNIKACIJI SA PUBLIKOM I PARTNERIMA)
ISTICANJE EKOLOŠKE ORIJENTACIJE ORGANIZACIJE NA
PROMO MATERIJALIMA, WEB STRANICI, DRUŠTVENIM MREŽAMA JE:**

UČEŠĆE USTANOVE U PROJEKTIMA KOJI PROMOVIŠU ZELENE KONCEPTE I TEŽE RAZVOJU EKOLOŠKE SVESTI ZAJEDNICE JE:

**INICIRANJE I RAZVOJ PARTNERSTAVA SA
ORGANIZACIJAMA KOJE SE BAVE PITANJIMA
EKOLOGIJE I OČUVANJA ŽIVOTNE SREDINE SU:**

17%

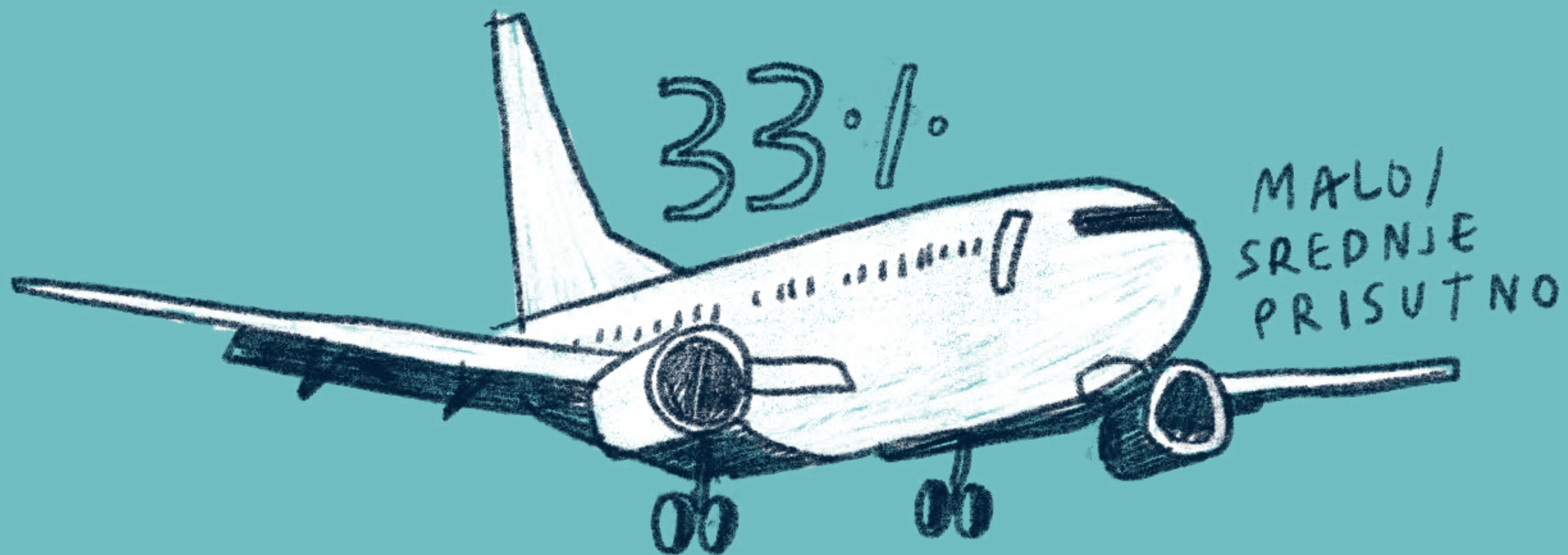
NIMALO
PRISUTNI

25%

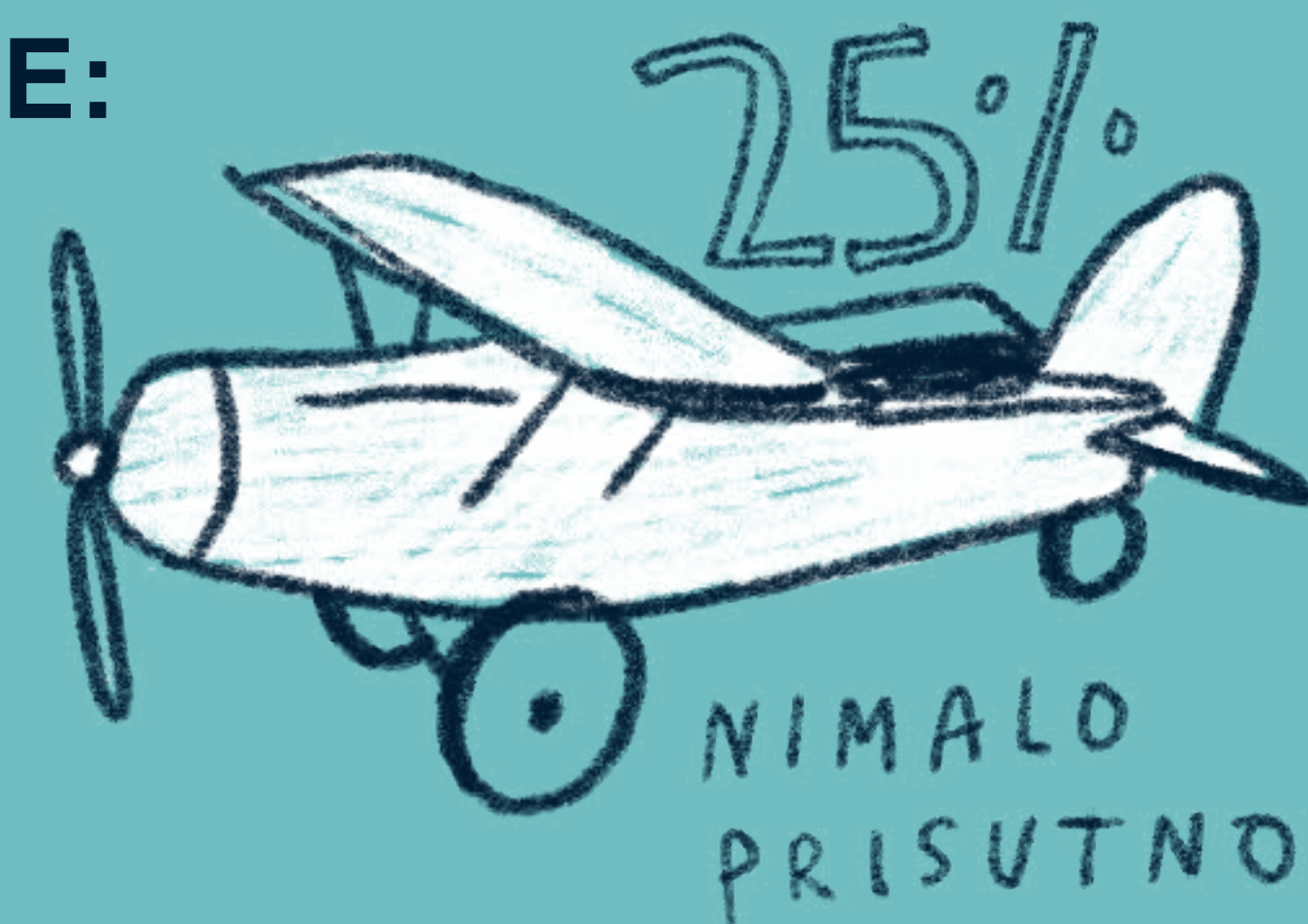
MALO
PRISUTNI

58%

SREDNJE
PRISUTNI

**U PLANIRANJU GOSTUJUĆIH IZLOŽBI
IZBEGAVANJE TRANSPORTA SA VISOKIM
EMISIJAMA UGLJEN DIOKSIDA (AVIONI) JE:**

ISKUSTVO SA EKO-ODRŽIVIM PRAKSAMA

**ZA NIJANSU VIŠE OD POLOVINE
ANKETIRANIH INSTITUCIJA
IMALO JE ISKUSTVA
SA EKO-ODRŽIVIM PRAKSAMA.**

47.1.

53.1.

OBAVLJANJE DELATNOSTI U
OBJEKTU KOJI JE ENERGETSKI
SERTIFIKOVAN (LEED, BREEAM ILI
NEKA SLIČNA SERTIFIKACIJA)

**KAO ŠTO JE ZAKLJUČENO, VEĆINA INSTITUCIJA
OBAVLJA SVOJE DELATNOSTI U STARIM
ZGRADAMA O ČEMU GOVORI I PODATAK DA
MALI PROCENAT OBJEKATA POSEDUJE
ADEKVATNE ENERGETSKE SERTIFIKATE.**

DA

14.1.

NE

86.1.

**NABAVKA KANCELARIJSKOG MATERIJALA KOJI PREDSTAVLJA
EKO ALTERNATIVU STANDARDNOJ PONUDI (RECIKLIRANI PAPIR,
PAPIRNATI SELOTEJP, EKO TONERI).**

40%

DA

60%

NE

**NABAVKA UREĐAJA VISOKE
ENERGETSKE EFIKASNOSTI
PRILIKOM OPREMANJA
RADNOG PROSTORA.**

25%
NE

75%
DA

DA LI USTANOVA IMA
INTERNI PLAN ZA
ODLAGANJE I RAZVR-
STAVANJE OTPADA?

67.1%
DA

33.1%
NE

**USTANOVE
RECIKLIRAJU/
RAZVRSTAVAJU:**

PAPIR, PLASTIKA,
ELEKTRONSKI OTPAD

PAPIR, METAL, ČEPOVI

PAPIR, KARTON,
ELEKTRONSKI OTPAD

PAPIR, PLASTIKA

PAPIR

TONER, PLASTIČNE
FLAŠE, POKLOPCE

BATERIJE I TONERE

PAPIR, STAKLO,
PLASTIKU, ORGANSKI
OTPAD

ELEKTRONSKI
OTPAD

PAPIR

KONTAKTI SA EKO KOMPANIJAMA ZA RAZVRSTAVANJE I RECIKLIRANJE OTPADA

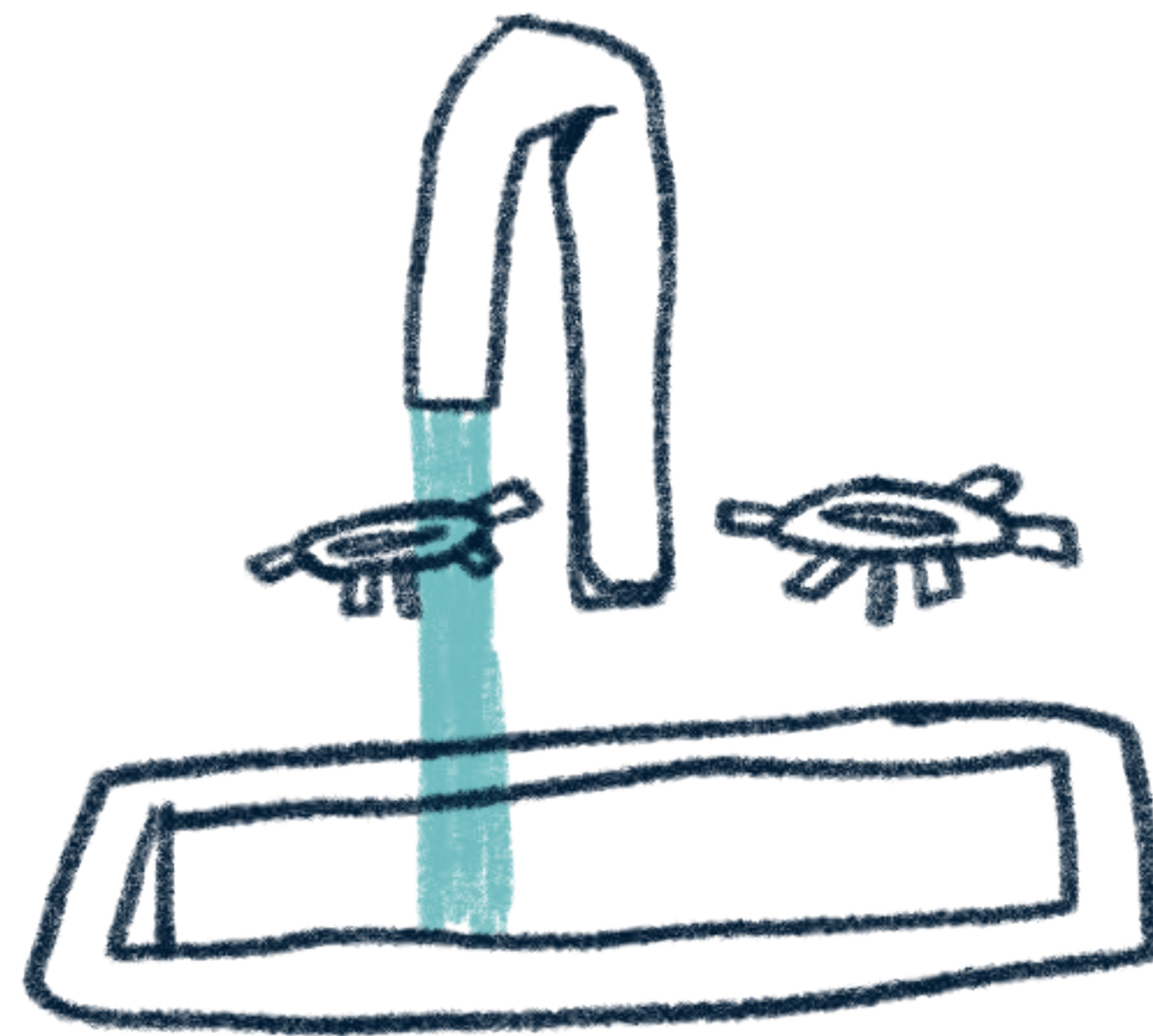

MANJE OD JEDNE TREĆINE INSTITUCIJA JE
POKUŠALO DA USPOSTAVI KONTAKT SA
KOMPANIJAMA ZA RAZVRSTAVANJE OTPADA.

ISKUSTVO SA USPOSTAVLJANJEM KONTAKTA SA EKO KOMPANIJOM ZA RAZVRSTAVANJE I RECIKLIRANJE OTPADA:

- Razočarani samo koliko malo paznje poklanjamo generalno reciklazi i razdvajanju otpada.
- Nakon inicijalnih upita i prikupljanja ponuda, uspostavljena saradnja sa preduzećem koje se bavi ovom delatnošću
- Lepo organizovano i realizovano u roku.
- Kompanija koja reciklira poli-propilenske čepove nije ažurna

**KORIŠĆENJE VODE ZA PIĆE
SA SLAVINE (ČESMOVAČE)
ILI NABAVKA VODE
U PLASTIČNIM BOCAMA?**

50%

50%

**NABAVKA EKOLOŠKI
PRIHVATLJIVIH SREDSTAVA
ZA ČIŠĆENJE**

DA

MOŽDA,
NE OBRAĆAMO PAŽNJU
PRILIKOM NABAVKE

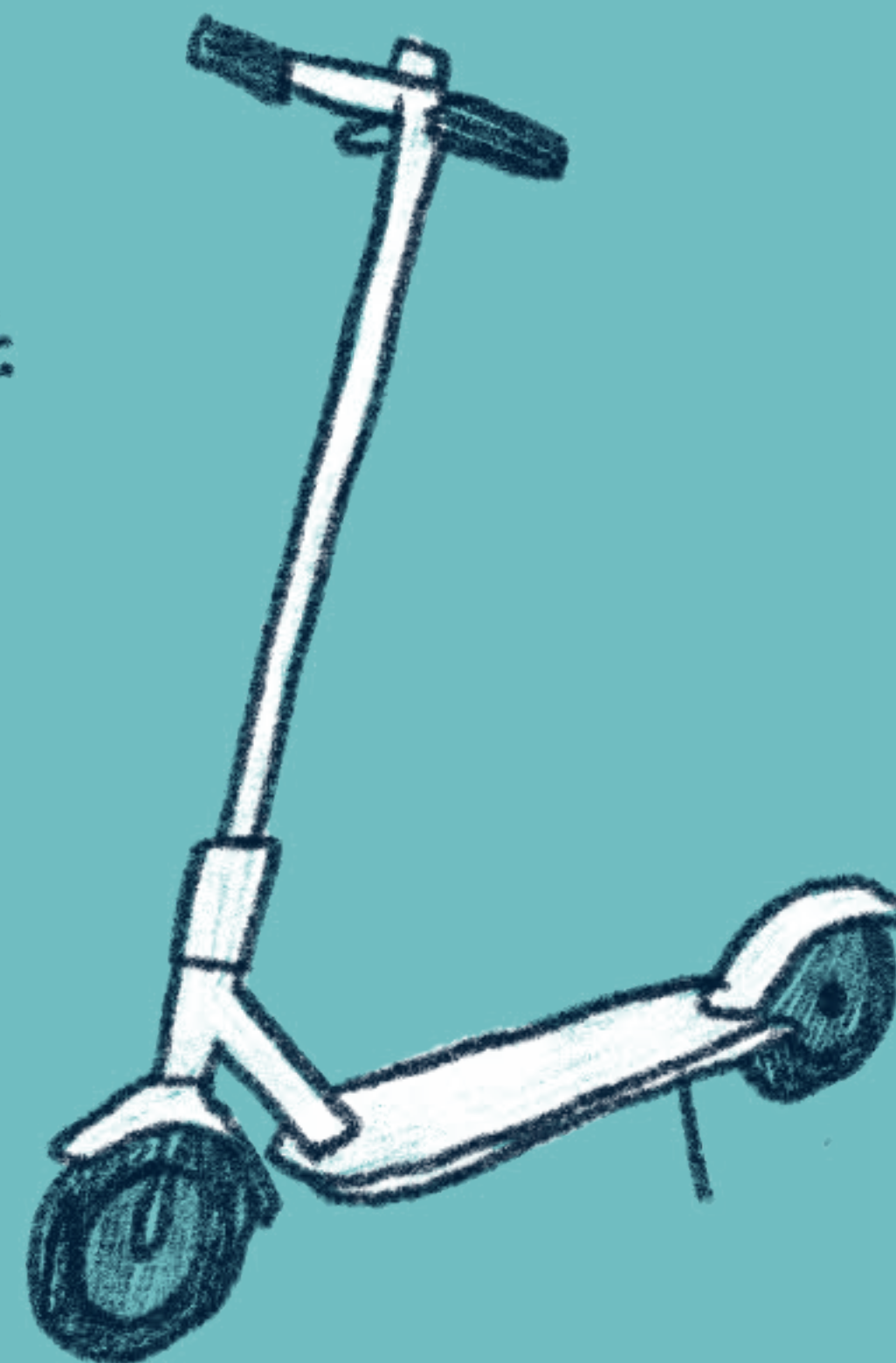
NE

**KORIŠĆENJE JAVNOG PREVOZA ILI NEKOG OBLIKA ALTERNATIVNOG
PREVOZA (BICIKL ILI ELEKTRIČNI TROTINET) ZA DOLAZAK
I ODLAZAK SA RADNOG MESTA MEĐU ZAPOSLENIMA**

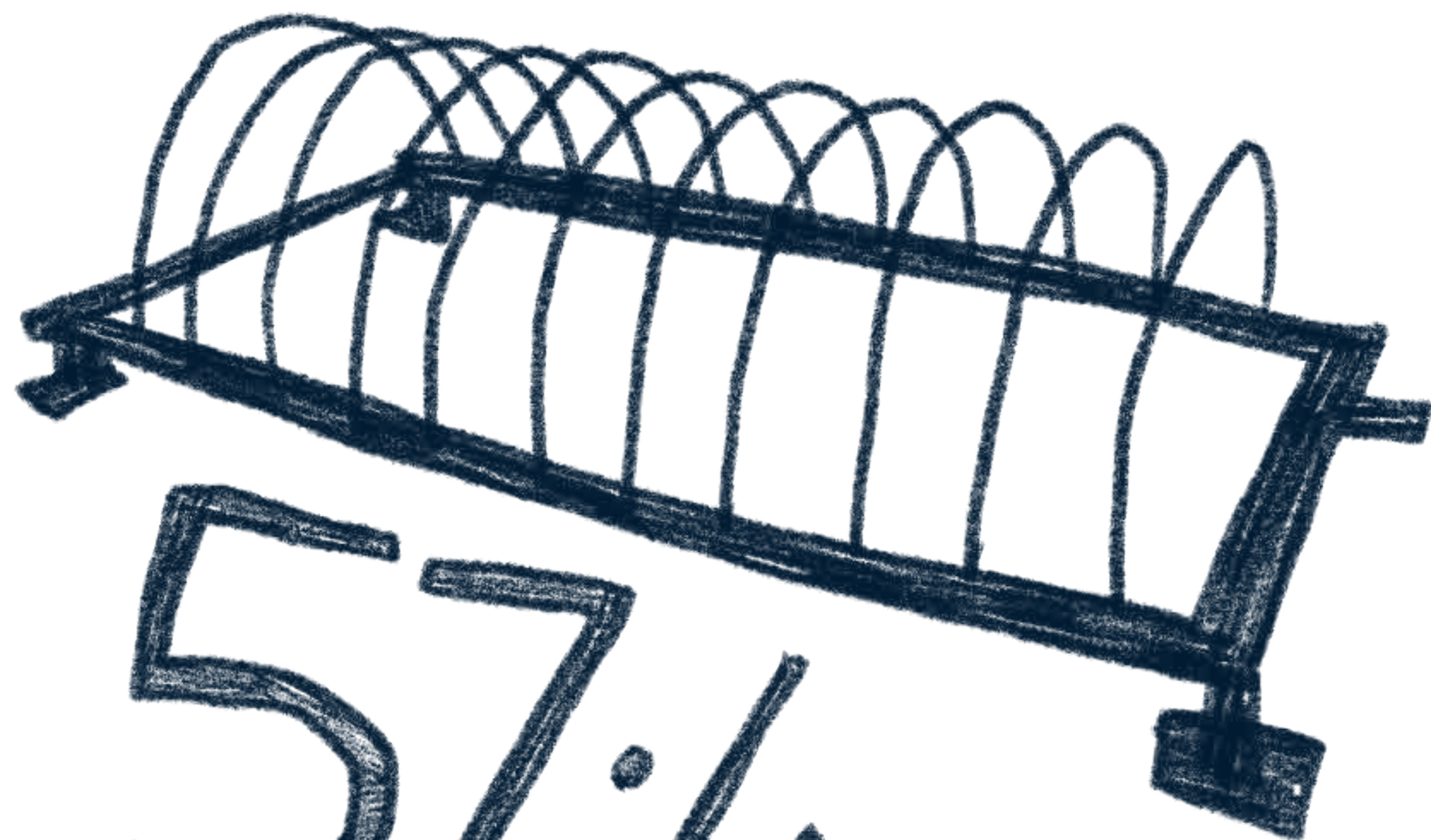
29%
SVI KORISTE

71%
POJEDINI
KORISTE

PARKING
ZA BICIKLE
U BLIZINI

DA 43%

57% NE

KORIŠĆENJE „SHARE TRANSPORTATION MODELA” MEĐU ZAPOSLENIMA

DA

23%

NE

77%

GREJENJE PROSTORIJA U TOKU HLADNIJE POLOVINE GODINE

Zgrada je priključena na sistem daljinskog grejanja (toplana) i ne koristimo nikakve dodatne izvore za grejanje

(72%)

(14%)

Zgrada je priključena na sistem daljinskog grejanja (toplana) ali pojedine prostorije se dogorevaju (koriste grejalice, peći i sl.)

Zgrada ima svoje centralno grejanje (kotlarnica) za celu zgradu i nije priključena na sistem daljinskog grejanja

(7%)

Koristimo individualno pojedinačno grejanje po prostorijama (grejalice, kaloriferi, TA peći itd.)
i zgrada nije priključena na sistem daljinskog grejanja, niti ima centralno grejanje.

(7%)

**HLAĐENJE PROSTORIJA
U TOKU TOPLIJE
POLOVINE GODINE**

CENTRALNI
SYSTEM 43%.

POJEDINAČNI
KLIMA UREĐAJI 50%
PO PROSTORIJAMA

NEMA POTREBE
ZA HLAĐENJEM 7%.

OD KOG SNABDEVAČA KUPUJETE STRUJU I DA LI IZBOR ZAVISI ISKLJUČIVO OD PROPISA ZAKONA O JAVNIM NABAVKAMA?

Sva anketirane ustanove, izuzev jedne koja nije dala odgovor, imaju „EPS Snabdevanje“ kao snabdevača električnom energijom[1], a kao razlog za ovakav izbor naveli su da je on posledica Zakona o javnim nabavkama.

[1] Tržište električne energije je u Srbiji liberalizovano još od 2015. godine, tako da na njemu već duži niz godina operiše više snabdevača, međutim EPS i dalje snabdeva oko 98% potrošača

<https://serbia-energy.eu/sr/srbija-neprikosnovena-dominacija-eps-a-na-srpskom-trzistu-elektricne-energije/>

7%
NE

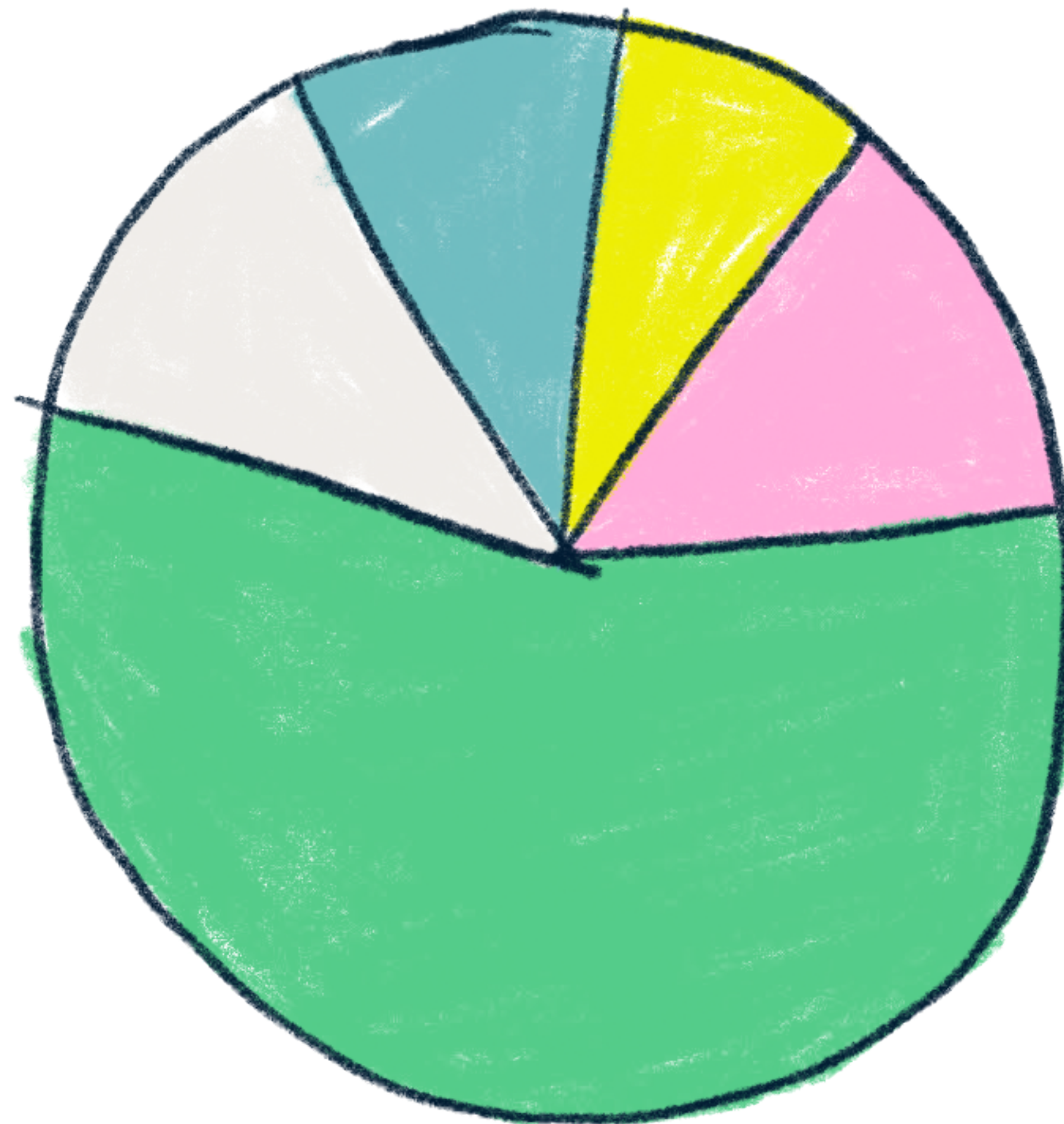
93%
DA

**PREMA EVIDENCIJI O POTROŠNJI ELEKTRIČNE ENERGIJE,
MESECI KOJI SU U GODINI U KATEGORIJI MANJE POTROŠNJE**

JANUAR	1	JUL	7
FEBRUAR	0	AVGUST	9
MART	0	SEPTEMBAR	3
APRIL	3	OKTOBAR	1
MAJ	4	NOVEMBAR	0
JUN	6	DECEMBAR	1

**RAZMATRANJE MOGUĆNOSTI UTICAJA
TERMOIZOLACIJE NA SMANJENJE POTROŠNJE
ENERGIJE (NPR: PROMENOM STOLARIJE)**

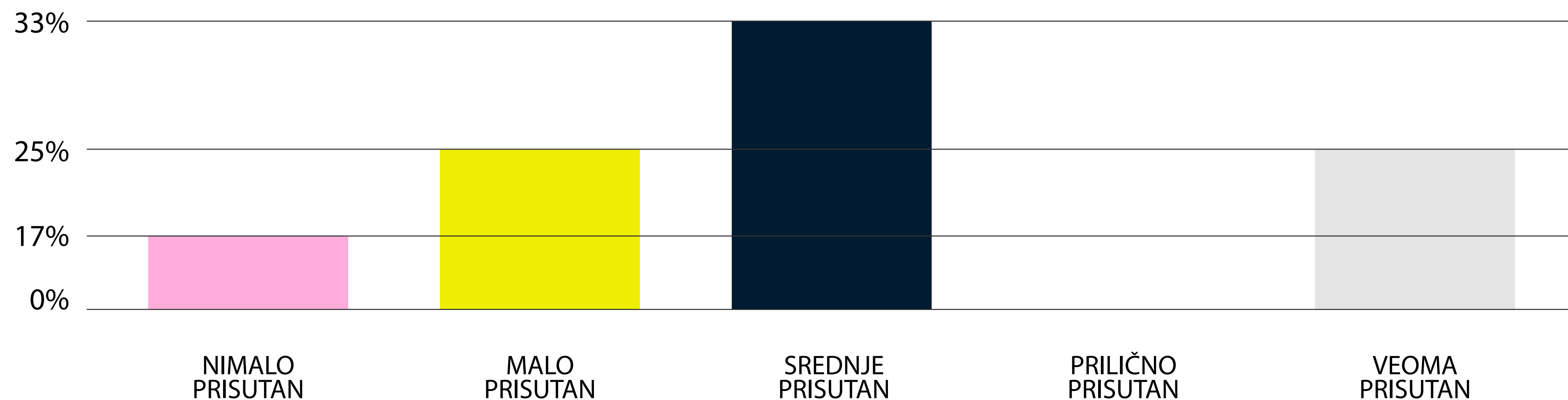
- NIMALD
PRISUTNO (8%)
- MALO
PRISUTNO (17%)
- SREDNJE
PRISUTNO (41%)

- VEDMA
PRISUTNO (17%)
- PRILIČNO
PRISUTNO (17%)

ENERGETSKA
EFIKASNOST
I ODRŽAVANJE
PROSTORA/
ZGRADE

U PRIPREMI GODIŠNJIH PLANOVA, EVIDENTIRANJE I ANALIZA PODATAKA O POTROŠNJI I IZVORIMA ENERGIJE SU:

**PRILIKOM OBNOVE ELEKTRIČNE
OPREME I ALATA, USLOV DA SU
UREĐAJI ENERGETSKI EFIKASNI JE:**

8.1.

NIMALO / PRILIČNO
PRISUTAN

18.1.

MALO
PRISUTAN

33.1.

SREDNJE / VEOMA
PRISUTAN

PLANIRANJE
I PROCES
REALIZACIJE
IZLOŽBI

Jedna trećina institucija poseduje modularne zidove za višekratnu upotrebu. Prilikom izrade dodatnih zidova za potrebe izložbi polovina anketiranih institucija pokazuje srednje ili veoma veliku opredeljenost za upotrebu ekoloških biorazgradivih materijala.

Samo **8%** ustanova nimalo ne obraća pažnju na ovo pitanje.

Ako se uzme u obzir da **17%** institucija nije do sada koristilo niti imalo potrebu za dodatnim zidovima, onda je svest o mogućnosti ponovne upotrebe postojećih zidova i štednje zadovoljavajuća jer gotovo **60%** anketiranih ima tu praksu.

**USTANOVE POSEDUJU
MODULARNE ZIDOVE ZA
VIŠEKRATNU UPOTREBU**

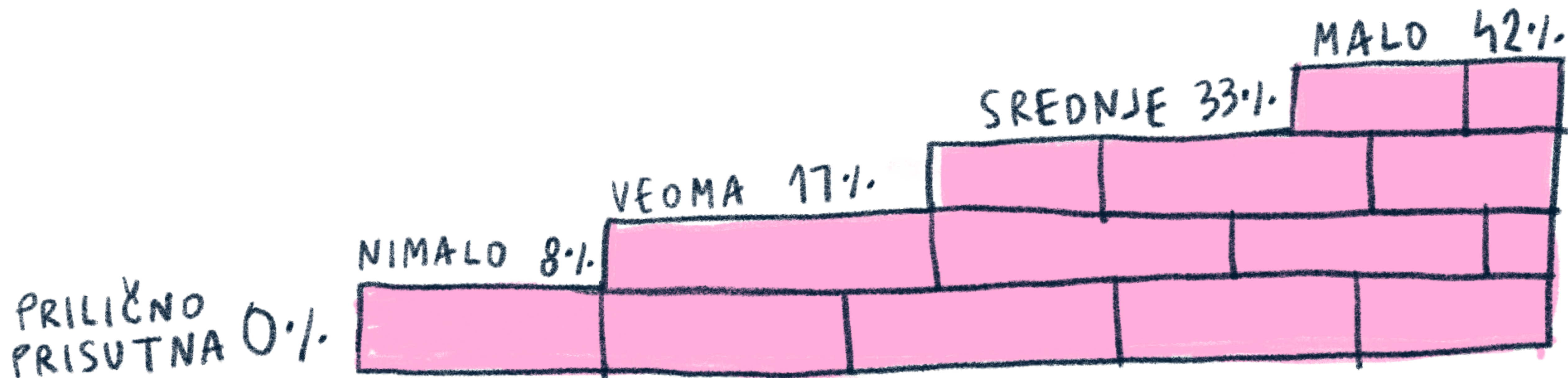
33%

DA

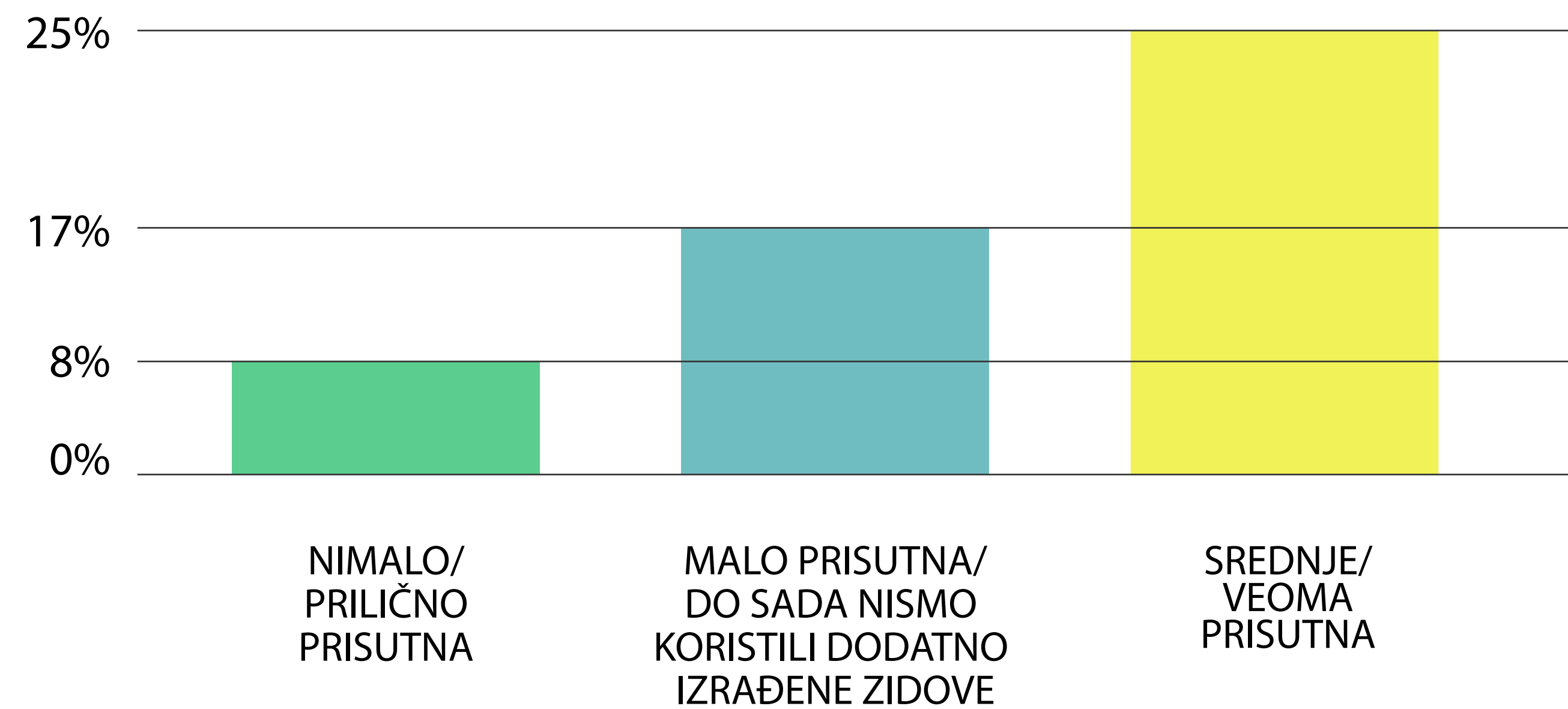
67%

NE

KADA POSTOJI POTREBA ZA IZRADOM DODATNIH ZIDOVA, ILI UKOLIKO JE IZRADA DODATNIH ZIDOVA STALNA PRAKSA, OPREDELJENOST ZA EKOLOŠKE, BIORAZGRADIVE MATERIJALE JE:

PONOVNA UPOTREBA VEĆ IZRAĐENIH DODATNIH ZIDOVA SA PRETHODNE IZLOŽBE JE:

PRILIKOM IZRADE INFO TABLE, DIDAKTIČKIH TABLI I LEGENDI ZA IZLOŽBE, IZBEGAVANJE MATERIJALA KOJI SE TEŠKO RECIKLIRAJU, KAO ŠTO SU PLASTIKA, POLIESTER I PVC JE:

Pozitivna tendencija je da dve trećine institucija u zadovoljavajućoj meri obraća pažnju na upotrebu materijala za info table i legende za izložbe i da izbegava upotrebu materijala koji se teško recikliraju. Nešto manje pažnje se obraća na upotrebu takvih materijala prilikom zaštite umetničkih dela. U 42 % institucija izbegavanje upotrebe plastike, poliestera ili PVC-a je srednje prisutno, dok je samo 8 % anketiranih odgovorilo da nimalo ne obraća pažnju na ovo pitanje.

ODGOVOR	BROJ	%
NIMALO PRISUTNO	0	0
MALO PRISUTNO	4	33
SREDNJE PRISUTNO	4	33
VEOMA PRISUTNO	2	17
PRILIČNO PRISUTNO	2	17
UKUPNO	12	100

PRILIKOM ZAŠTITE UMETNIČKIH DELA IZBEGAVANJE MATERIJALA KOJI SE TEŠKO RECIKLIRAJU, KAO ŠTO SU PLASTIKA, POLIESTER I PVC JE:

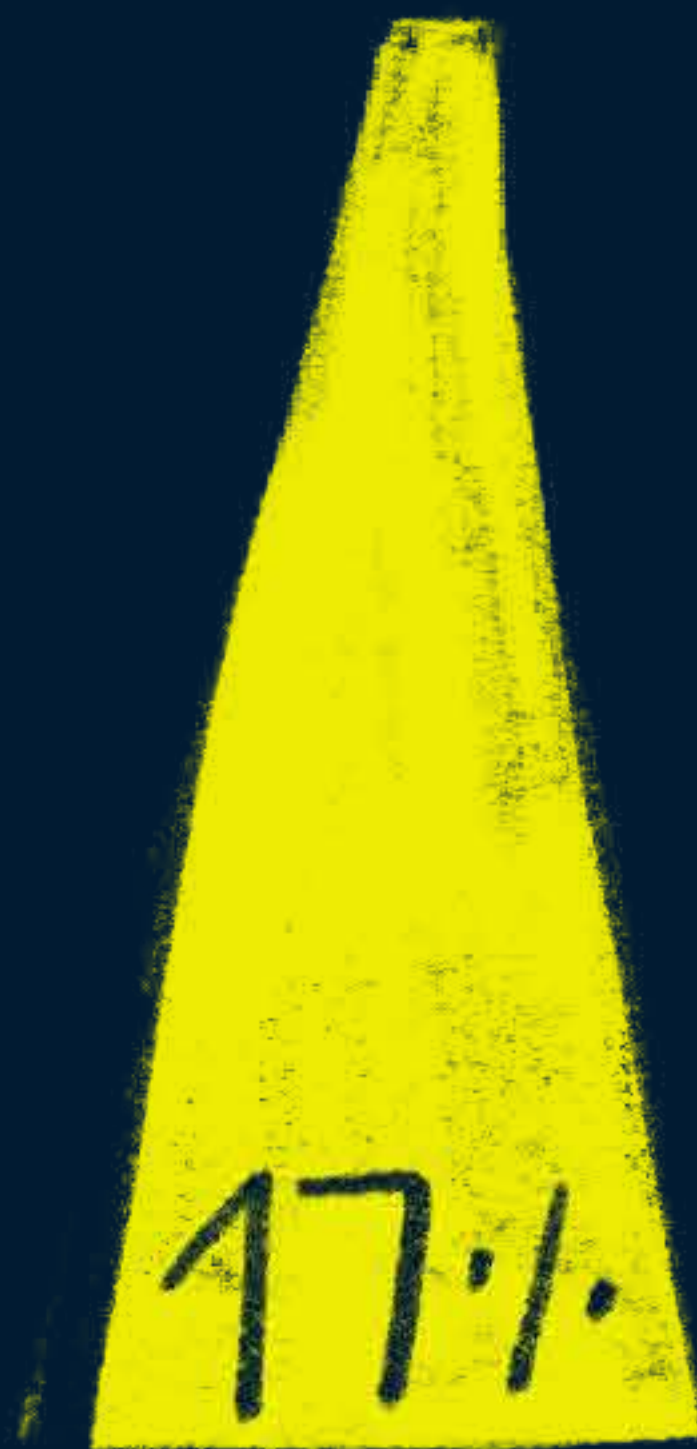

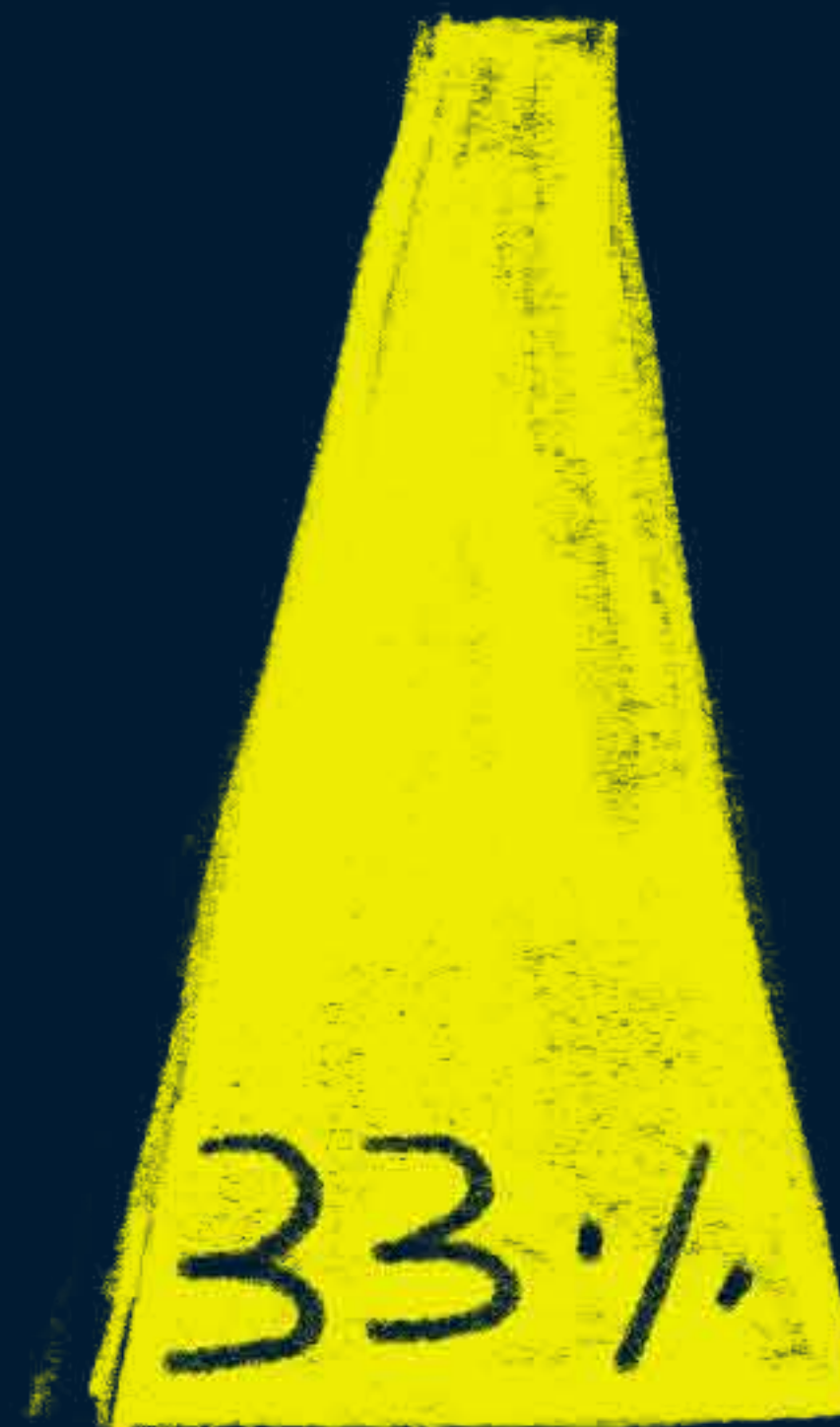
U PROCESU PLANIRANJA IZLOŽBE OBRAĆANJE PAŽNJE
NA DIZAJN SVETLA NA NAČIN DA SE POSTIGNE ŽELJENI
EFEKAT UZ NAJMANJU MOGUĆU KOLIČINU SVETLOSNIH TELA JE:

MALO
PRISUTNO

NIMALO
PRISUTNO

VEOMA
PRISUTNO

SREDNJE
PRISUTNO

**NAKNADNA UPOTREBA ELEKTRIČNE OPREME
(RECIKLAŽA PREGORELIH SIJALICA ILI DRUGE ELEKTRIČNE OPREME) JE:**

0%
PRILIČNO
PRISUTNA

8%
VEOMA
PRISUTNA

25%
MALO
PRISUTNA

33%
NIMALO
PRISUTNA

33%
SREDNJE
PRISUTNA

PRILIČNO 17%
PRISUTNA

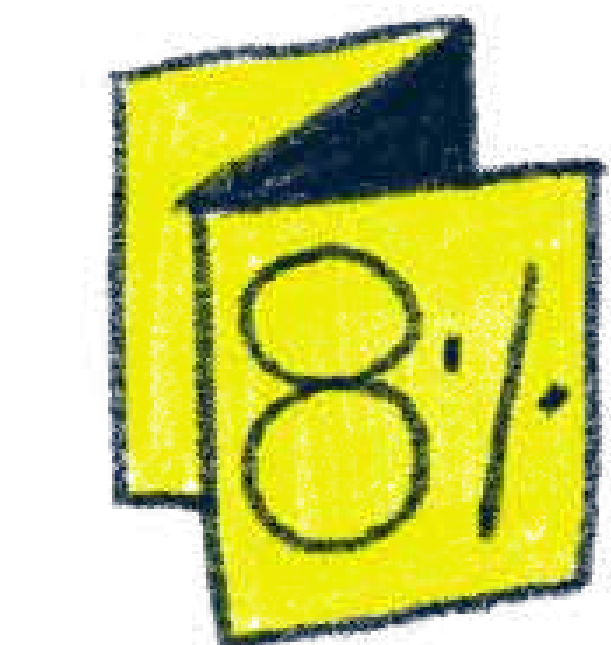
**UPOTREBA EFIKASNIH
ELEKTRIČNIH UREĐAJA - LED
OSVETLJENJE I EFIKASNI SISTEMI
OSVETLJENJA / AV TEHNIKA SA
PUNJIVIM BATERIJAMA:**

SREDNJE 33%
PRISUTNA

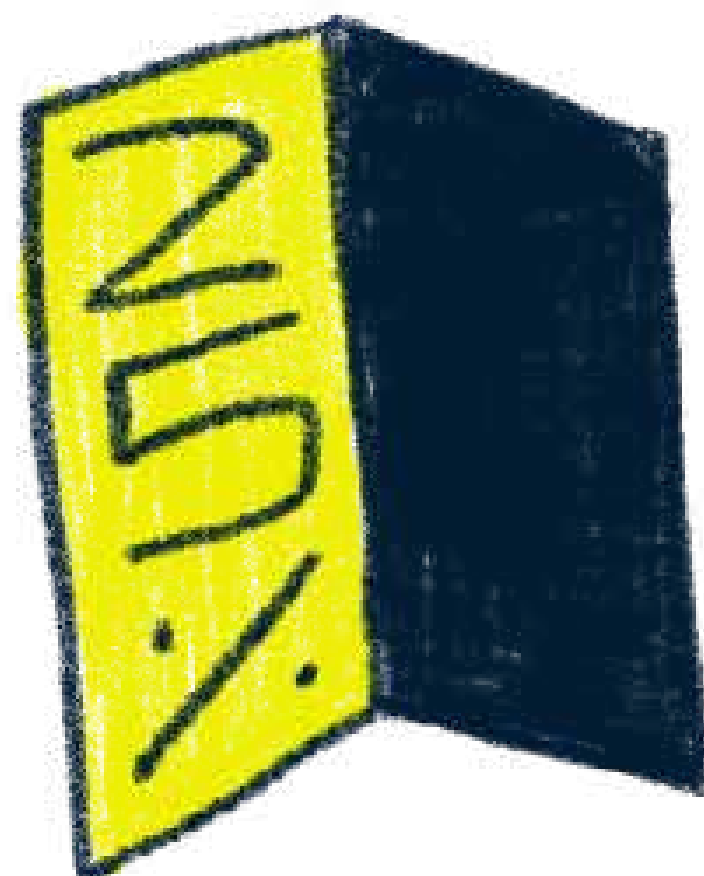
VEOMA 50%
PRISUTNA

MARKETING

U PRIPREMI MARKETINŠKIH MATERIJALA REDUKCIJA ŠTAMPANIH MATERIJALA JE:

NIMALO/
MALO
PRISUTNA

VEOMA
PRISUTNA

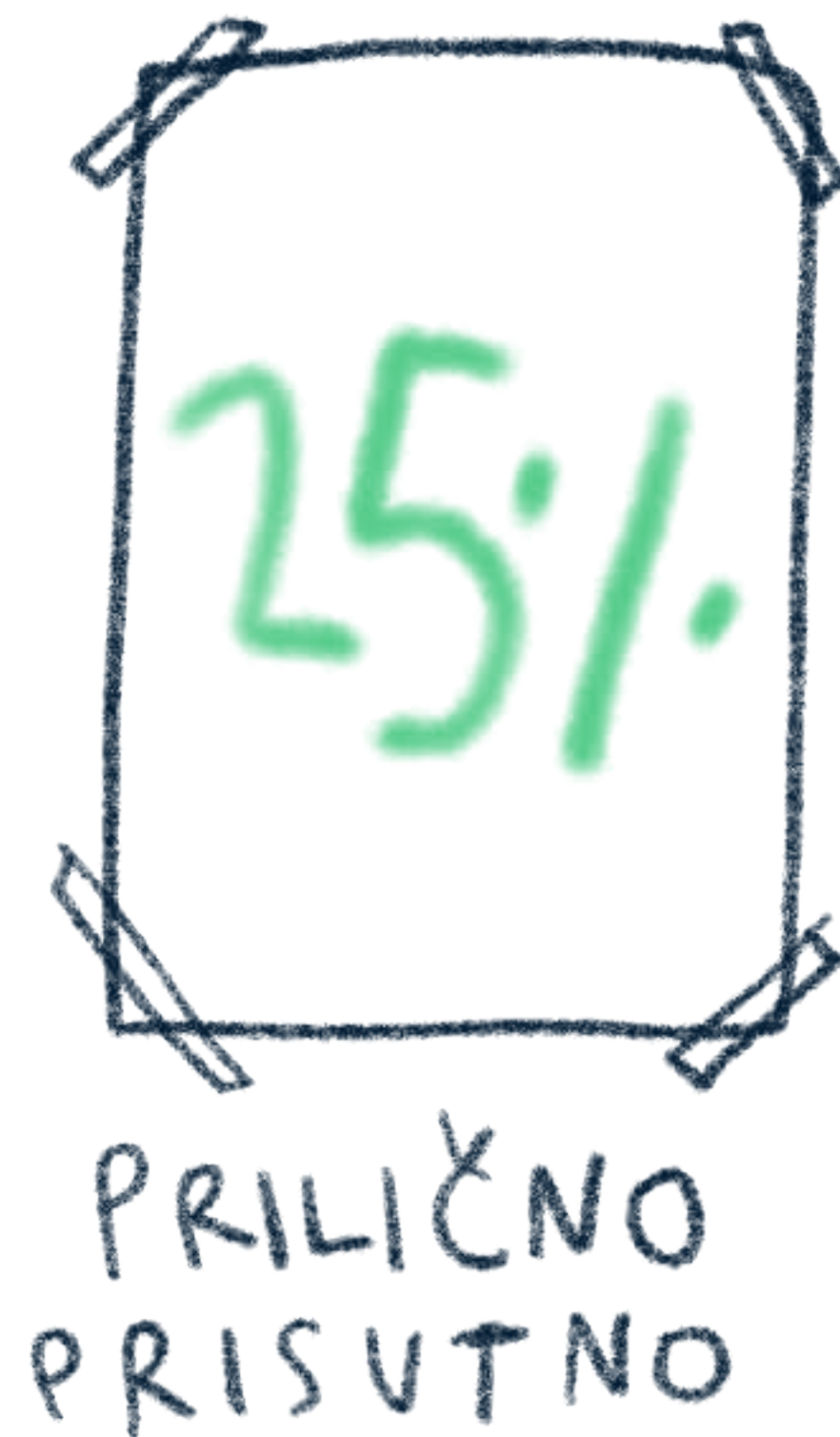

SREDNJE PRISUTNA

**PRILIKOM ŠTAMPANJA PROMOTIVNIH
MATERIJALA OPREDELJENOST ZA
EKOLOŠKE MATERIJALE
(RECIKLIRANI PAPIR, FSC DRVO, ITD.)**

U KONTEKSTU KOMUNIKACIJE SA PUBLIKOM KORIŠĆENJE DIGITALNIH, ONLAJN KANALA I SOCIJALNIH MEDIJA UMESTO KLASIČNIH KANALA (BILBORDI, PLAKATI, FLAJERI, UPITNICI) JE:

**KLJUČNI
IZAZOVI**

Presudnu ulogu u sprovođenju zelenih koncepata igraju **novčana sredstva** koja su opredeljena za stalne troškove i troškove programa. Uslovljenost diktira i **sprovođenje javnih nabavki koje nameću izbor najpovoljnijeg ponuđača**. Zbog toga bi ova oblast trebalo da bude regulisana **zakonskim propisima**.

Razvijanje svesti o značaju očuvanja životne sredine i stepenu njene ugorženosti, **kvalitetna edukacija** i **budžetska podrška** u realizaciji.

Nedostatak resursa

Sortiranje otpada i generalno sprovođenje **recikliranja** istog na svim nivoima. To je najbitniji preduslov za bolju i zdraviju sredinu

Smatramo da je ovo veoma značajna tema u cilju očuvanja životne sredine. Radi se projekat rekonstrukcije SANU gde će se posebna pažnja obratiti na energetska efikasnost i **poboljšanje uslova korišćenja ekološki propisanih mera**, u skladu sa našim mogućnostima.

Opšta svest građana, kao i suštinsko suočavanje sa problemom ekologije

Gradska uprava treba da postavi na dosta punktova **kante za recikliranje** kako bi to bilo dostupno i blizu svim ustanovama kao i fizičkim licima. Mi recikliramo papir, plastiku (plastične čepove), baterije. Trebalo bi da grad pribavi posebno obeležene kante tog tipa za svaku ustanovu.

Ograničen budžet

- NOVAC
- ZAKON
- EDUKACIJA
- RECIKLIRANJE

DRUGE MOGUĆNOSTI TRANSFORMACIJE U PROCESU RADA

- U ovom momentu ne postoje.
- Dugogodišnje planiranje da se okrenemo ka boljoj edukaciji vezanoj za eko koncepte i reciklažu radi njihove što veće i kvalitetnije primene
- Reciklaža promo štampanih materijala.
- Verovatno postoje. Treba ih osmisliti i potom sprovoditi
- Intenzivnija edukacija zaposlenih
- U ovom trenutku ne vidimo takvu mogućnost.
- Sigurno postoje, proces digitalizacije ce sve vise uzimati maha.

MAJ, 2022

PARTNERI:

FAKULTET
DRAMSKIH
UMETNOSTI
U BEOGRADU

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA